

ACTIVITATS FÍSiques DE RECREACIÓ

Noves necessitats, noves polítiques

Jesús Martínez del Castillo, llicenciat en EF

L'oferta d'activitats físiques a la població ha de tenir en compte els canvis socials i les noves necessitats motrius derivades d'elles.

Les pràctiques físiques al temps lliure han tingut els darrers anys una gran progressió. Els successius sondeigs i estudis que s'han anat realitzant mostren el continu augment del nombre de practicants, la progressiva diferenciació de les pràctiques realitzades, dels objectius que es volien assolir. Tot això ha comportat un augment del seu pes específic en l'aspecte social a nivell temporal, espacial, sociocultural, econòmic i institucional. Així i tot, una anàlisi més pausada ens revelaria que el camí que s'ha de fer és encara molt llarg (encara que algunes persones parlin precipitadament en afirmar que la taxa de practicants és semblant o propera a la d'altres països europeus), tal i com sembla que confirmen certs fets i processos:

— l'elevat nombre de ciutadans en voldria practicar però no ho fan per algun obstacle o el d'aquells que ignoren la conveniència de seva realització;¹
— l'escassetat d'investigacions orientades cap a les noves pràctiques corporals sorgides després de la transició.

Actualment, les investigacions continuen localitzades en un sector molt concret i cada vegada més reduït del sistema de les pràctiques físiques de temps lliure, com les esportives, les orientades cap al rendiment.² S'ha d'afegir a tot això l'escassetat d'investigacions realitzades per equips pluridisciplinars que tractin en tots els seus aspectes (biològics, psicològics, socials, pedagògics, espacials...) les pràctiques corporals;

— l'ambigüitat i confusió conceptual existent: esport per a tots, esport recreatiu, esport-pràctica, esport de temps lliure, esport-oci, esport municipal, nous esports, esports alternatius, esport escolar, esport infantil... — el baix grau de sinergia i de racionalització de la major part de les estructures públiques productores de l'oferta o dels elements que la constitueixen.

D'altra banda continuem produint, des d'un punt de vista qualitatiu i "amb algunes excepcions, els mateixos equipaments, els mateixos programes, les mateixes tècniques. Mostra d'això són els conflictes i tensions sorgits

quan determinats agents innovadors han intentat donar, a algunes Federacions — INEFS i Administracions Autònòmiques i Locals—, una resposta i sortida a les noves necessitats de la població.

Paradoxalment, aquesta resistència a la innovació no es presenta, en general, al sector privat comercial, ans al contrari.

La recerca o ampliació de nous mercats corre paral·lela a la creació o aprofitament de nous o antics espais, noves pràctiques, i, també, a la introducció de noves tecnologies o noves maneres d'organització de la pràctica. Tot això concorda amb les noves necessitats dels sectors socials que poden accedir a aquesta oferta privada comercial.

Encara s'ha de realitzar una anàlisi científico-pluridisciplinària del rol del cos, de les pràctiques corporals a l'actual moment històric que vivim. Mostra de tot això són les gratuïtes adhesions que realitzem a qualsevol dels diagnòstics socio-motors;

— les pràctiques físiques en el temps lliure són el regne de la motricitat

L'ampliació de mercats per les activitats físiques precisa la creació o aprofitament d'espais, la introducció de noves tecnologies i maneres diverses d'organització de la pràctica

alienada; el cos posseeix un valor de canvi, i no d'ús, una activitat consumista més, una altra manera de reproducció de les relacions socials...

— les pràctiques físiques al temps lliure són el nou "bàlsamo de Fierabras", l'aspirina-compensadora del sistema i l'entorn actual. Són les pràctiques que fan possible la realització de les expectatives humanes que el sistema nega a d'altres camps.

Tot això ens suggereix, entre d'altres, les següents preguntes:

— i, Estem presenciant un nou sistema de pràctiques físiques de temps lliure?

i, Quines són les seves característiques?

¿Quina ha estat la seva gènesi?

factors ho han propiciat?

— ¿És necessària la reorientació de les institucions?

Un nou sistema de pràctiques físiques de temps lliure

Si Coubertin aixequés el cap es quedaria sorprès del nombre de pràctiques corporals que hi ha actualment (i, potser també, més d'un polític, dirigent federatiu, arquitecte, urbanista, gestor o, fins i tot, llicenciat en Educació Física). Fins fa poc, poder conèixer els esports existents i practicats era una tasca força senzilla: n'hi havia prou amb consultar a la guia telefònica la relació de Federacions Esportives. Actualment, les pràctiques corporals a l'Estat espanyol són molt superiors en nombre a les cinquanta-quatre Federacions Nacionals que hi ha. A partir d'un determinat "esport" o pràctica corporal es generen infinites maneres de pràctica en el temps lliure, tal i com podem comprovar al quadre I, el qual malgrat la seva amplitud no pretén ser exhaustiu:

A tot això s'hi hauria d'afegir, entre d'altres, les següents pràctiques:

— la recuperació dels jocs populars i esports autoctons que estan realitzant algunes comunitats autònomes, diputacions i ajuntaments;

QUADRE I

PRÀCTICA-ORIGEN	NOVES PRÀCTIQUES
Esports de pilota	Squash, Frontenis, Paddle-Tenis, Wall-contact.
Tennis, Pimpong	Badminton, Indiana-tenis, Voley-tenis, Futbol-tenis, Plat-form-tenis, paddle-ball, racquetball. ³
Ciclisme, carretera, pista	Ciclo-cross, Trial "sin", B.M.X. (vol en bicicleta o bicl-cross), Cicloturisme urbà, cicloturisme cultural, cicloturisme verd, habilitats amb la bicicleta.
Motorisme de velocitat	Motocross, Trial, Enduro, Mototurisme, Motoverd, Moto-neu, Speed-way, Iceracing, Rallyes.
Esquí alpi	Esquí acrobàtic, Biathlon, Surf alpi, Parasquí (un paracaigudes dirigible), Esquí-ballet, Esquí de fons, Esquí de fons per relleus, Esquí de travessa, Esquí fora de pista (per neu verge i/o dura), Esquí heliportat, Vela-esquí, lliscar sobre un plàstic.
Piragüisme	Descens per aigües braves, Canoa-turisme, Canoa-aventura, Kayak-polo.
Natació	Infinites activitats recreatives al medi aquàtic, ⁴ pràctiques a parcs aquàtico-recreatius.
Windsurfinisme de regates "balizat" clàssica	Regata fun, Estil lliure, Salts i Vols, sobre terra, sobre gel, catavela.
Esports de combat: Judo, Lluita, Boxa, Karate	Aikido, Full-contact, Kung-fú, Tai-jitsú, Jiu-jitsú, Kendo, Defensa Personal, Kobudo, Taekwondo, Muay thai, Kick-boxing, Kaiek-boxing, Karate infantil, Karate-do.
Esports d'equip	Infinites possibilitats a partir d'una o diverses de les següents modificacions: ⁵ ● adaptació de les dimensions o característiques de l'espai; ● adaptació del nombre de participants; ● adaptació de la cistella, xarxa o porteria; ● adaptació de les regles de joc; ● Adaptació del material de joc (més o menys pesat, més o menys gran, més lleuger o més lent...)
Esport aèri	Vol sense motor, Ultralleugers, Aladelta, Vol acrobàtic, Rallyes.
Gimnàstica	Gimnàstiques "dolces": de manteniment, Gerontogimnàstica, matrogimnàstica, preparat i postpart, stretching. Gimnàstiques "dures": Power lifting, Body-building. Usos alternatius del material convencional de gimnàstic. ⁶

— les pràctiques informals realitzades al medi urbà, als parcs, espais oberts, murs, desnivells o en el medi natural; — Gymkames, Festes Esportiu-Recreatives, vint-i-quatre hores de... (per posar-hi un número);

— les pràctiques lligades a l'expressió i/o al ritme: dansa, ballet, gim-jazz, aeròbic, rolling, expressió corporal. ¿Quins són/han estat els eixos d'aquest desenvolupament de les pràctiques corporals en el temps lliure? Tot

Convindria aprofundir les relacions entre capacitat biològica, personalitat, imatge corporal i actitud cap a activitats motores, amb els diferents mòduls d'organització del temps alliberat

i que cada tipus de pràctica necessita una anàlisi específica, sembla que es poden deduir algunes característiques comunes a la seva majoria:⁷

— diversificació interna de cada conducta motora;⁸

— combinació de dues o més conductes motores;

— recerca d'altres espais o canvis en la manera d'utilització;

— aplicació de les noves tecnologies a l'espai, els equipaments, el material i/o les màquines;

— desplaçament de la força cap a l'equilibri, l'habilitat i/o l'estètica;

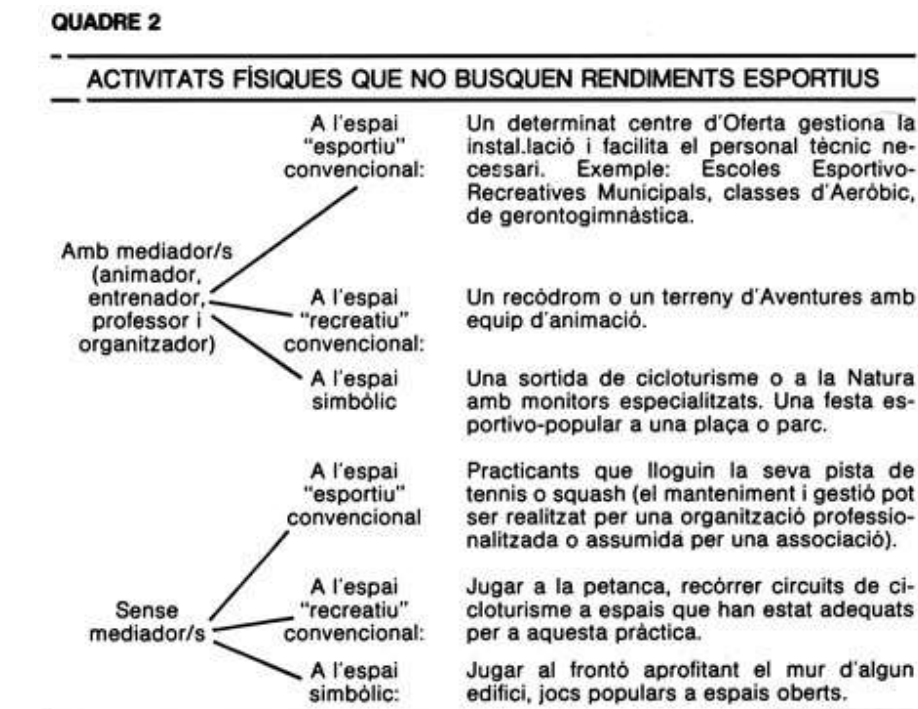
— descodificació i desnormalització de les pràctiques;

— als esports de combat, distanciament de l'adversari i/o disminució dels contactes.

Paral·lelament a aquesta transformació de les conductes motores en el temps lliure, s'han registrat d'altres canvis. Fins fa relativament poc temps, parlar de pràctica física de temps lliure era fer referència a la pràctica d'un esport en el si d'un club, sota la direcció d'un entrenador i en un espai esportiu convencional. Actualment, juntament amb aquest model, hi ha d'altres maneres de realització, de gestació de l'activitat: des de pràctiques en les quals l'individu "assisteix" a una activitat que se li imparteix i se li gestiona totalment (material, espai...),⁹ fins a d'altres en les quals l'autoorganització de la pràctica és absoluta. En aquest sentit s'ha de recordar que, l'any 1980, un 52% dels practicants ho feia a espais simbòlics al mateix domicili, i que l'any 1985 ho feia un 46%.¹⁰

¿No és cert que aquestes transformacions sembla que indiquin que ens trobem davant dues concepcions diferents pel que fa a la relació activitat física/individu?

— una perspectiva tradicional segons la qual l'individu s'ha d'adaptar, sotmetre's a l'"esport" tal com aquest es trobi codificat i normalitzat per instàncies alienes a ell mateix, així com als "valors" de l'"esport",

— una perspectiva innovadora en la qual l'activitat física, i les seves maneres i espais de realització, és la que s'ha d'adaptar als interessos, capacitats, possibilitats i valors de l'individu.

És a dir, en pocs anys estem passant d'un sistema de pràctiques físiques en el temps lliure en què la perspectiva tradicional de l'esport era dominant, a un altre sistema en el qual és minoritari el sector de ciutadans-practicants acollits als valors, objectius i procediments de la perspectiva tradicional: — l'èxit esportiu és la finalitat;

— lliure acceptació en els processos d'entrenament de l'avorriment, la monotonia, el sacrifici i, fins i tot, el dolor i el fet de posar en perill de la salut i l'equilibri fisiològic, psicològic i psico-sociològic;

— encara que certs entrenadors, dirigents i atletes també vulguin assolir (i en alguns casos ho aconsegueixin)

d'altres objectius higiènics, afectius i socials, queda clar que la tendència general és que tot el procés es subordini al "resultat", a la marca. És per ells que l'"esportista", el seu entrenador i el seu dirigent són valorats o rebutjats pel sistema (Federació, Mitjans de comunicació, opinió pública...) i que ells mateixos, i també els seus seguidors, es senten frustrats o realitzats; — relacions normalment autoritàries: dirigent/entrenador/atleta;

— pràctiques corporals molt codificades i normalitzades. Aquests valors, objectius i procediments no semblen de cap manera compartits per la major part dels ciutadans practicants a l'Estat espanyol. L'anàlisi de les noves pràctiques físiques ens mostra la recerca, més o menys conscient a cada individu, de benestar físic, de diversió, de trencament amb tot el que sigui quotidià, de noves formes d'expressió, de comuni-

---

Les noves pràctiques físiques mostren una recerca en l'individu de benestar físic, de diversió i de trencament amb la quotidianitat

ció, d'una nova relació amb el propi cos, amb l'"altre", amb el medi. A totes aquestes tècniques sembla que hi hagi com a comú denominador i valor dominant l'hedonisme, el plaer immediat, generalment associat a valor com ara el fet de rebutjar l'autoritat i l'autoritarisme, la creativitat, l'auto manipulació i de tenir cura del cos i l'aspecte personal, el retorn a la natura. Havent arribat a aquest punt de l'anàlisi, ens qüestionem l'actual validesa del concepte "esport" o "activitat esportiva". ¿No és excessivament ambigu i poc representatiu de l'ampli espectre de conductes motores en el temps lliure actualment existents? ¿És suficient el fet d'afegir-li algunes etiquetes com esport-recreatiu, activitats esportiu-recreatives, esport-oci, esport per a tots, nous esports?

Nous processos socials, noves pràctiques de temps lliure

Certs exàmens mantenen la teoria que les condicions de vida d'amplis sectors de la població expliquen l'increment de la pràctica física en el temps lliure: hiperconcentració de l'hàbitat, mitjans no actius de desplaçament, augment del sector terciari, baix grau de participació a les decisions inherents al treball... Aquesta interpretació no es pot sostenir, ja que aquestes condicions no han experimentat grans transformacions des de l'any 1975 fins ara, per la qual cosa no poden explicar el creixement i transformació de les pràctiques físiques. Aquestes característiques de l'entorn restringeixen efectivament les possibilitats de moviment, de comunicació, de vivències agradables de l'individu urbà, i, per tant, aquest no veu satisfetes com abans del procés d'urbanització i de mecanització d'una manera natural una sèrie de necessitats i, entre elles, les del moviment.

La nostra tesi és que s'han articulat

dialècticament a aquest sistema de necessitats no satisfetes per l'entorn, una sèrie de nous processos socials ocorreguts des de l'inici de la transició política l'any 1975. Intentarem exposar-los encara que només sigui esquemàticament:

— l'augment del temps alliberat¹¹ en amplis sectors de la població com a conseqüència d'una certa disminució del treball domèstic —tot i que encara queda un llarg camí per recórrer en aquest àmbit¹²—; la disminució de la pluriocupació i la jornada laboral; l'augment de l'atur. No obstant, convé recordar que d'altres sectors no han vist augmentat el seu temps alliberat, ans al contrari, com a conseqüència, entre altres factors, de l'economia submergida, l'augment il·legal d'hores extraordinàries treballades;

— la consolidació de la societat de consum i la necessitat del capital de trobar nous mercats rendibles o ampliar els que ja hi havia" (construcció d'instal·lacions; obertura de sales privades; venda de calçat, vestits i material; ensenyament o facilitació de la realització de l'activitat; venda de les noves màquines...);

— l'ascens de nous valors socials, noves expectatives en els estils de vida constatats per certes investigacions," coincideixen significativament amb els valors buscats a les noves pràctiques: hedonisme, diferenciació marginal, expressió de la personalitat, creativitat, automanipulació, rebuig de l'autoritat, retorn a allò que és natural, a la natura, obertura a la novetat, recerca d'equilibri, cura de l'aspecte personal;

— el paper estratègic al capitalisme avançat de la reproducció de la força del treball" i en la qual les pràctiques físiques juguen òbviament un rol important; igual que en la reproducció de les relacions socials. En aquest sentit es pot comprovar en algunes de les noves pràctiques la lògica de la distinció feta per Bourdieu," ja que les classes altes es veuen impel·lides a realitzar noves pràctiques en anar-se

popularitzant successivament alguns esports. És a dir, sembla que s'observa una dinàmica en la qual les classes mitjanes van accedint successivament a pràctiques que anteriorment eren reservades a la classe alta, mentre que aquesta sembla veure's obligada a "emigrar" a noves variants de la nova conducta motora (per exemple, l'esquí heli portat);¹⁷

— l'augment de la capacitat adquisitiva de la població i l'increment de la classe mitjana ocorregut durant els primers anys de la transició (encara que aquesta tendència s'ha invertit a l'inici de la dècada actual) va crear més possibilitats d'accés al mercat esportiu i corporal, alhora que s'articulà amb l'esmentat procés de distinció social;

— el procés ininterromput de terciarització (sector serveis) de la població activa;

— les noves institucions democràtiques semblen haver-se fet un cert ressò de les demandes de les classes populars d'accedir a la pràctica física i haver propiciat una certa democratització d'algunes de les pràctiques mitjançant l'increment de les inversions, la creació d'instal·lacions i l'augment i diversificació de les ofertes.¹⁸

S'ha de precisar que aquesta tendència no s'ha produït de manera homogènia a totes les Administracions ni a tots els territoris, ja que s'hi poden veure remarcables diferències.¹⁹

— l'aplicació de les noves tecnologies i/o la utilització de les energies "dolces" ha estat i és una condició sine qua non en el procés de diversificació d'una gran part de les seves conductes motores, especialment en cas d'utilitzar aparells per a efectuar els desplaçaments.

En resum, tot sembla confirmar que la interacció dialèctica d'aquests nous processos socials ha propiciat que certs sectors de la ciutadania hagin incorporat al seu estil de vida la pràctica física en el temps lliure, pràctica que, per altra banda, ha sofert i so-

Les noves necessitats motrius estan directament connectades amb les deficiències de l'entorn urbà, les exigències de la societat de consum i les característiques específiques de les relacions socials

freix una gran transformació de les seves característiques motores, quadres espacials i organitzatius i dels valors vinculats a la seva realització.

Cap a una democratització de les pràctiques físiques

Els sondeigs que sobre pràctica física dels espanyols s'han anat realitzant periòdicament des de l'any 1968 reflecteixen l'elevació ininterrompuda del nombre de practicants. (Gràfica 1)

taxes de penetració de la pràctica física segons les variables clàssiques en aquest tipus d'estudis (edat, sexe, nivell d'instrucció i categoria professional), observarem que les taxes de pràctica i els successius increments es concentren significativament als següents grups i estrats;²¹

- Població menor de 30 anys.
- Població masculina (tot i que sembla iniciar-se una certa disminució de les diferències amb la pràctica de la població femenina, especialment a les

cio-culturalment) i pogut (temporalment, material i econòmic) accedir a les noves ofertes comercials i/o públiques a aquells sistemes locals que aquestes han produït.

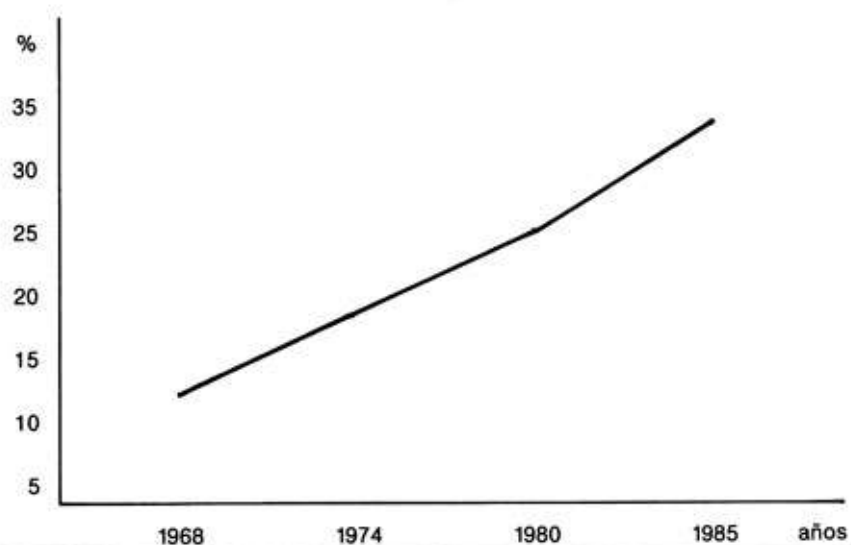
Per altra banda, les classes populars han mantingut pràcticament invariables els seus nivells de pràctica; tal com pot veure's a la gràfica 7.

„Per què hi ha aquesta no-introducció de les pràctiques físiques de temps lliure a la manera de viure d'aquesta classe social? Una primera explicació rau en la dificultat d'accedir econòmicament a l'oferta comercial o a l'oferta de centenars d'ajuntaments que cobren taxes desproporcionades a la capacitat adquisitiva d'amplis sectors (amb la qual cosa deixen de ser un servei públic). Però la pràctica ens està demostrant que la barrera no és tan sols el cost econòmic: n'hi ha prou amb veure les iniciatives ben intencionades de certes comunitats autònomes, diputacions i ajuntaments per a comprovar que, malgrat un cost reduït o, fins i tot, gratuït, no són els individus que pertanyen a aquesta classe els que hi acudeixen, sinó els de la classe mitjana. ¿Com es poden explicar ambdós processos? La resposta pot raure en la imatge corpo-cultural de cada classe.

Segons en Jean Remy, les classes mitjanes no dominen la producció dels comportaments culturals prestigiosos amb els quals, malgrat tot, es vol intentar identificar-se. Això comporta una gran inseguretats cultural i el fet que es converteixi en un grup consumidor de models, que espera rebre les seves orientacions de l'exterior i que, per tant, és fàcilment manipulable.

Gràfica 1.-

Evolució de la taxa de pràctiques de temps lliure en la població de 10 o més anys.²⁰

Font: Elaboració pròpia a partir dels sondeigs esmentats.

Ara bé, aquesta indubtable evolució quantitativa del número de practicants no sembla implicar democratització de l'accés a la pràctica, ja que aquest increment no s'ha repartit homogèniament en l'estructura demogràfica, social i autònoma, sinó que ha estat absorbit per determinats estrats i comunitats. Si analitzem les

- Població amb nivells d'estudi de grau mitjà i universitari.
- Població no assalariada i qualificada laboralment.

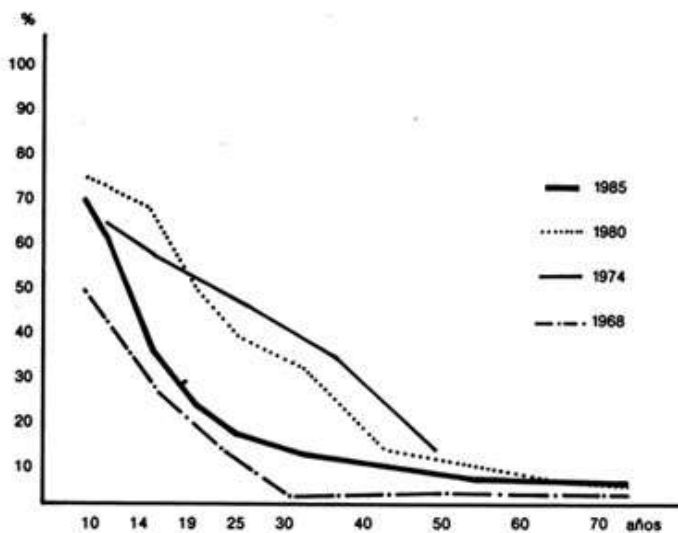
És a dir, sembla que s'ha iniciat una democratització de l'accés a les pràctiques. Els seus principals beneficiaris han estat individus que pertanyen a la classe mitjana i que han desitjat (so-

Per altra banda, les classes obreres tradicionals tenen una certa seguretats cultural, fruit d'una subcultura pròpia envers la qual senten una certa fidelitat.²²

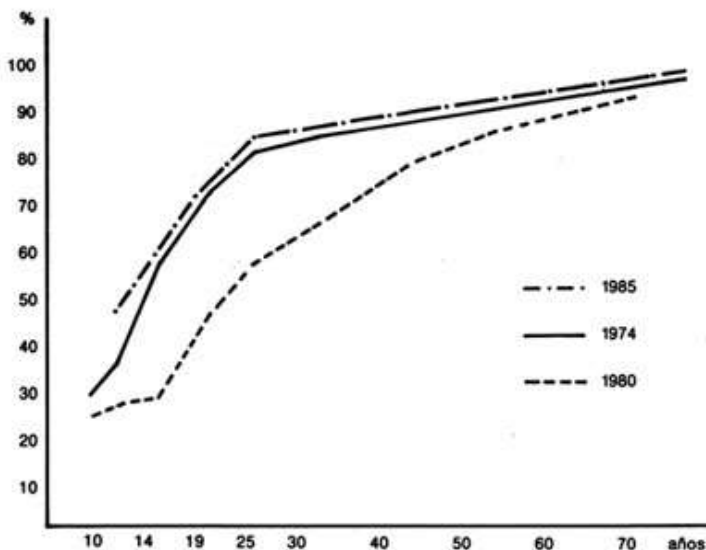
La verificació d'aquestes teories en la nostra problemàtica i en la nostra formació social²³ es converteix, des del nostre punt de vista, en l'objecte

Gràfica 2.-
Evolució de la taxa de pràctica física de temps lliure per edats els anys 1968, 1974, 1980, 1985.

Gràfica 3.-
Evolució de la taxa de no-pràctica física de temps lliure per edats els anys 1968, 1974, 1980

d'una investigació particularment interessant.

¿No s'evitarien així potser estrepitosos fracassos d'assistència en certes iniciatives de l'anomenat "esport" per a tots o en certes ofertes municipals? ¿No tindriem més elements per a dissenyar aquestes ofertes i iniciatives especialment pel que fa referència a les classes populars?

En qualsevol cas resulta evident que les teories exposades sobre els nous processos socials i les imatges corporals i motores de les diferents classes socials no constitueixen res més que una aproximació, i no esgoten l'explicació de l'increment de les pràctiques corporals, el declivi ¿conjuntural? del model "esportiu", el submergiment del nou sistema de pràctiques, l'elevat nombre de ciutadans que no han incorporat a la seva manera de viure la pràctica física i el repartiment de totes aquestes realitats en l'estructura de classes.

Primerament, per limitacions d'espai i subdesenvolupament en aquesta àrea, hem tractat tan sols tres classes socials, sense distingir i sense entrar en una anàlisi de les fraccions que hi ha a cada una d'elles. Per altra banda, cada pràctica corporal és una pràctica social concreta, d'un/uns individus concrets, en una determinada conjuntura espacial i històrica, la qual cosa requereix òbviament una anàlisi específica que aquí no hem tractat.

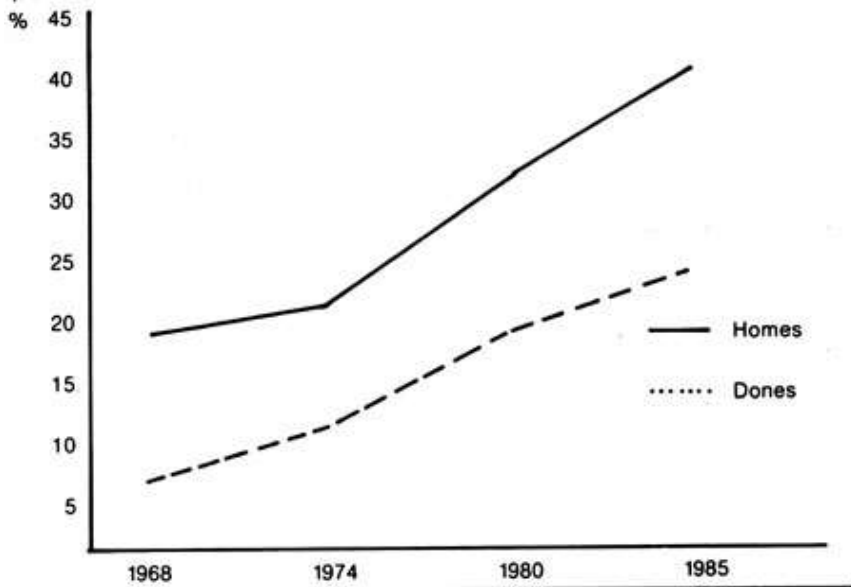
El fet econòmic o el cultural no esgota el procés d'explicació de la no-pràctica de certs sectors, com pretenen certes visions mecanicistes del problema. Això és demostrat per la no-pràctica dels individus que pertanyen a les classes altes (amb suficient capacitat adquisitiva i de mobilitat per a accedir a qualsevol tipus de pràctica i/o quadre d'organització que desitgessin) o a les classes mitjanes, que actualment també podrien accedir a un tipus de pràctiques més restringit, però suficientment ampli. Fins i tot, a certs sistemes locals, individus de classes populars no s'incorporarien

La democratització de /'accés a la pràctica ha beneficiat bàsicament les classes mitjanes mentre que les classes populars han mantingut invariables els nivells de participació

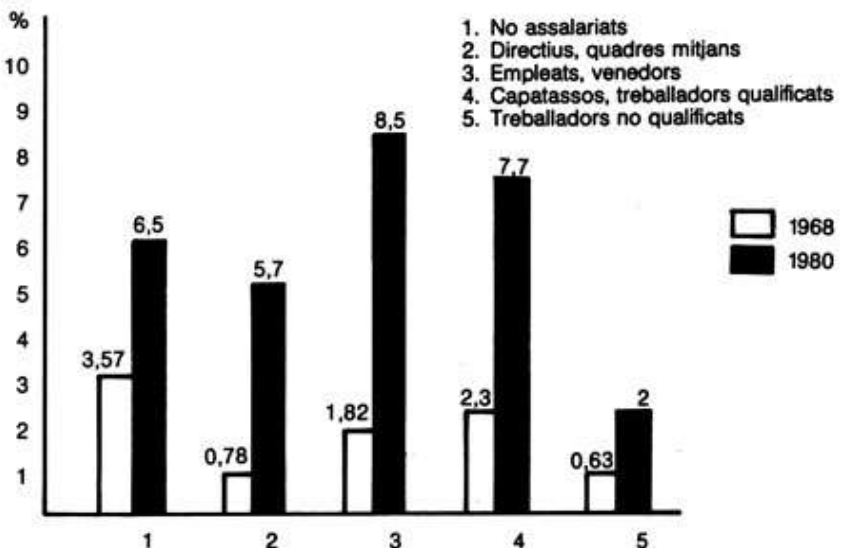
a la pràctica encara que tinguessin una oferta propera geogràficament i adaptada temporalment i econòmica a les seves possibilitats (la qual cosa convé matisar, ja que, menys excepcions en alguns sistemes locals, no s'ha intentat ni tan sols aquest procés de disminució dels obstacles que habitualment són argumentats pels no- practicants, els quals declaren estar motivats i interessats per realitzar alguna activitat).

seria necessari investigar les trajectòries vitals i els processos de modelització corpo-socio-espacial dels individus, especialment en els no-practicants que no hi estiguin interessats?i.No convindria aprofundir en les interrelacions que hi ha entre capacitat biològica, personalitat, imatge corporal i actitud cap a activitats motores i els seus diferents quadres d'organització en el temps alliberatUno interessaria relacionar totes aquestes qüestions amb l'estructura de classes, amb els diversos entorns i temps dels individus, amb els nous processos d'adaptació a la crisi del Sistema Capitalista a la qual assistim en la nostra formació social?²⁴

Gràfica 4.- Evolució de la taxa de pràctica física de temps lliure per sexes.

Gràfica 5.- Evolució de les taxes de penetració de pràctica habitual de la població activa per tipus d'ocupació (1968 i 1980).

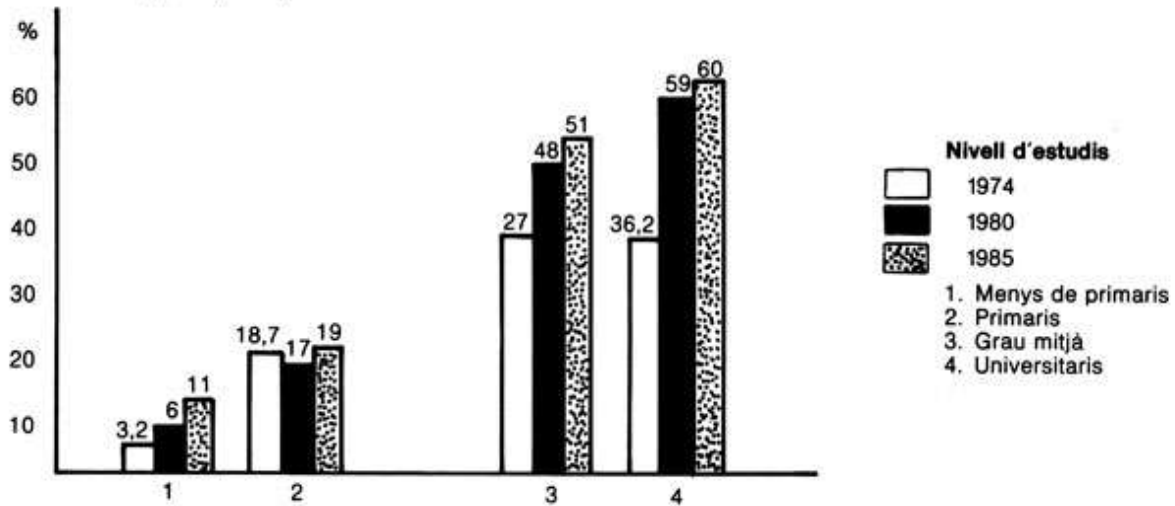

Cap a noves polítiques d'actuació de les institucions

La reflexió realitzada fins aquí ha intentat mostrar, fonamentalment, l'existència d'un nou sistema de pràctiques físiques de temps lliure, profundament diversificat en l'aspecte motor, en l'espacial, en els valors als quals es vol arribar, en els quadres d'organització i, també, els processos socials que han propiciat, el repartiment de la pràctica física en l'estructura de classes i l'elevat nombre de ciutadans que no han incorporat a la seva manera de viure l'exercici físic. Tot això sembla que indiqui que la necessitat d'un canvi en l'acció institucional en aquest àmbit estigui d'esquena a les noves necessitats de la població.

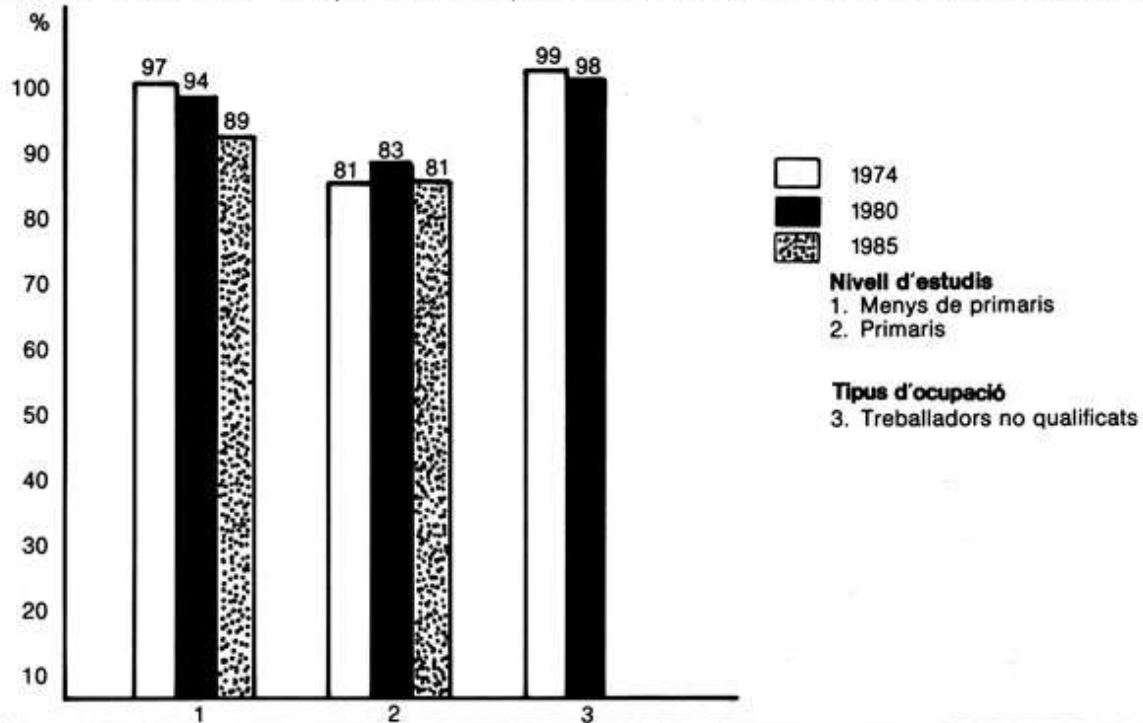
Cada pràctica corporal es una pràctica social concreta, d'uns individus concrets, en una determinada conjuntura espacial y històrica

Gràfica 6.- Evolució dels practicants segons el seu nivell d'estudis (1974, 1980).

(No hi hem inclòs el nivell de batxillerat pels canvis introduïts pel Ministeri en aquest nivell entre els anys 1974 i 1980, per la qual cosa es fa impossible la comparació).

Gràfica 7.- Taxes de no-pràctica a la població amb nivell d'estudis baix i treballadors no qualificats.

La qüestió és: quin canvi i cap a on? òbviament, cada agent social implicat en aquesta problemàtica (polític, gestor, ensenyant, animador, dirigent...) es pronunciarà subjectivament en funció de la seva concepció (més o menys conscient) del cos, de l'aspecte motor, del seu projecte de societat i, naturalment, dels seus interessos i motivacions.²⁵ Tal i com remarca en Parlebas, ixen nom de quins criteris podríem comparar i qui podria, en última instància, permetre's el luxe de decidir?²⁶ Havent arribat a aquest punt de l'anàlisi, ens neguem a presentar un receptari prepositiu de reformes per a escometre en l'oferta pública i en els processos de producció dels elements que la constitueixen. Primerament, perquè, tot i que disperses i sectorials, ja han estat repetidament exposades (en

seminaris, cursos i simposis celebrats durant els últims deu anys) les vies que ens portaran cap a una democratització de l'accés a la pràctica; a més, perquè les lògiques i interessos econòmics, ideològics, polítics, gremials o grupals (dels diversos grups de pressió que actuen), és a dir, el pes del fet social, avortarien o dificultarien des de l'arrel (com fins ara han anat fent) la seva posada en pràctica; en tercer lloc, perquè l'anàlisi realitzat evidencia que no seria suficient el fet de canviar o reformar l'anomenada "política esportiva" creant més equipaments, formant més quadres en la mateixa direcció que fins ara, i ni tan sols encara que s'hi introduïssin certs canvis qualitatius en els espais o els processos pedagògics i de gestió. Serien necessàries altres polítiques educatives (incloent-hi l'educació física), ambientals i culturals. Fins i tot, encara

que sembli contradictori, polítiques de desinstitucionalització de les pràctiques corporals.²⁷

De tota manera, estem assistint en aquests moments a una crisi econòmica, de valors, de separació de la societat política i civil, de desarticulació i descohesió de la societat civil. En aquest marc considerem important la necessitat d'una reflexió sensible, sistemàtica, continuada, crítica i solidària sobre les necessitats motores actuals i, com a conseqüència d'això, sobre les respostes pedagògiques, espacials, gestores i polítiques. Es a partir del dubte sistemàtic i del qüestionament permanent en cada agent social /institucional involucrat que es podrà arribar potser algun dia a parlar de temps alliberador, activitat motora i diversió recreadora.

NOTES

1. Vegeu els sondeigs sobre pràctica esportiva citats més endavant.
2. Vegeu NAVARRO, F. *Anàlisi dels condicionaments per a la participació activa en les activitats físiques de temps lliure*, comunicació presentada al I Simposi Nacional "L'Esport en la Societat Espanyola Contemporània". Madrid, I.N.E.F., 1983.
3. Tan sols són alguns exemples presos en DE KNOP, P. *Jocs de pilota recreatius, a L'Esport recreatiu per als nens*, Barcelona. Direcció General de l'Esport. Generalitat de Catalunya, 1981.
4. Vegeu MIRO, P. *Les activitats aquàtiques com a esport-recreatiu, a L'Esport Recreatiu per als nens*.
5. DE KNOP, P. *Aspectes pedagògics dels jocs de raqueta, a L'Esport Recreatiu per als nens*.
6. BRAASCH, P. *Usos alternatius del material esportiu, a L'Esport Recreatiu per als nens*.
7. Per a tractar aquesta etapa de la reflexió hem partit de l'anàlisi realitzat a França per POCIELLO, C. i d'altres, *sports et société*, París, Vigot, 1981.
8. Quan parlem de conducta motora ens referim al concepte ja dit per PARLEBAS, P. *La Crisi Actual*, a *APUNTS*, n°1, octubre 1985, Barcelona, I.N.E.F.
9. Aquest tipus de pràctiques correspon normalment al Model "estructurat i de passada" descrit per PUIG,

- N. *Reflexió sobre els equipaments esportius*, ponència presentada al I Simposi Nacional. "L'Esport a la societat Espanyola Contemporània", Madrid, I.C.E.F., 1983.
10. GARCIA FERRANDO, M. *Esport i Societat*, Madrid. Ministeri de Cultura, 1982.
- GARCIA FERRANDO, M. *Els Hàbits Esportius dels Espanyols*. Madrid, ICEF, 1986.
11. Sobre el concepte de temps alliberat, consultar l'obra d'en MUNNE, F. *Psicologia del temps lliure*, Mèxic; TRILLAS, 1980.
12. Tal i com va ser remarcat recentment en el Seminari "Esport i Dona", Madrid, I.C.E.F., 1986.
13. CASTELLS, M. *Crisi Urbana i Canvi Social*, Madrid; "Siglo XXI", 1981.
14. ANDRÉS ORIZO, F. *Canvi Socio-Cultural i Comportament Econòmic*, Madrid, C.I.S., 1979.
15. CASTELLS, M. *Crisi Urbana i Canvi*.
16. BOURDIEU, P. *La distinció*, París; Minuit, 1979.
17. Aquest procés ha estat esplèndidament analitzat a la formació social francesa per en POCIELLO, C. *Sports et Société*, 1981.
18. PUIG, N., MARTINEZ, J., APUNT: Evolució de les campanyes d'Esport per a tots a Espanya (1968-1983), a *Revista d'Investigació Física i Docu-*

mentació sobre les Ciències de l'Educació Física i l'Esport, n° 20 1, 2, 3, I.C.E.F., 1985.

19. *Ibidem*.
20. *Enquesta sobre activitats esportives*, Madrid, I.N.E., 1968.
- Enquesta sobre activitats esportives*, Madrid, I.N.E., 1974
- GARCIA FERRANDO, M. *Esport i Societat*, Madrid, Ministeri de Cultura, 1982.
- GARCIA FERRANDO, M. *Els Hàbits Esportius dels Espanyols*. Madrid, ICEF, 1986.
21. Les gràfiques exposades són de producció pròpia a partir dels sondeigs ja citats.
22. REMY, J. *La ciutat i la urbanització*, Madrid I.E.A.L., 1976.
23. A França ja ha estat iniciat d'alguna manera aquest procés.
- POLIELLO, C. i d'altres, *Sports et Société*.
24. CASTELLS, M. *La Nova Crisi Urbana*, article publicat a EL PAIS, 31 de desembre de 1984.
25. PARLEBAS, P. *La Crisi Actual*.
26. PARLEBAS, P. *La Crisi Actual*.
27. LOPEZ ARANGUREN, J.L. *Esport com a joc i concepció de la vida*, ponència de clausura del I Simposi Nacional "L'Esport a la Societat Espanyola Contemporània".